

TRATATUL DE LA BUCUREȘTI DIN 1812 ȘI ANEXAREA BASARABIEI

Vasile Vasilos, conf. univ. dr.
Universitatea Tehnică a Moldovei

Abstract: *The expansionist policy of territorial annexation promoted by the Great powers in southeastern Europe, common in eighteenth century, was continued in nineteenth century. In November 1806 started a new russo-turkish war, ended with a peace treaty, signed in Bucharest on 16/28 May 1812. By this treaty, Russian Empire annexed half of Moldova Principality (the lands between the Prut and Dniester rivers), later renamed Bessarabia. Occupation of Bessarabia by tsarist Russia was illegal, illegitimate and unfair. It was committed in violation of basic principles of international law. Thus, promoting an aggressive expansionist policy in southeastern Europe, the Russian Empire, in 1812, managed to transfer it's borders on the Prut and Danube, annexing a foreign territory in terms of ethnic, historical, geographical, political and cultural terms. Eastern Moldova, with 44,422 km² and about 500 000 inhabitants, is transformed into „oblast” (region) Bessarabia.*

După cum bine se cunoaște, anul 2012 marchează o dată istorică importantă și anume 200 de ani de la anexarea Basarabiei la Imperiul Rus. Acest eveniment a marcat istoria ulterioară a românilor dintre Prut și Nistru și al cărui impact se mai resimte puternic și în prezent. Despre istoria Basarabiei s-au publicat multe studii și cărți de certă valoare științifică în diferite perioade istorice. Majoritatea din ele reiesă din adevărurile istorice incontestabile despre Basarabia ca un teritoriu românesc, populat de moldoveni-români, rupt din trupul Țării Moldovei, la 1812, de către Imperiul Rus. Totodată, unele lucrări, manifestând disprețul față de orice adevăr, contestă românitatea moldovenilor basarabeni, precum și dreptul istoric românesc asupra Basarabiei, prezintă Rusia în chip de binefăcătoare, vorbesc despre răpirea Basarabiei în 1812 ca despre o reunire, o alipire, o dezrobire de sub turci (unii chiar afirmă că Basarabia este o provincie rusească). *Problema Basarabiei* n-ar fi fost atât de actuală astăzi, dacă n-ar mai fi existat istorici, politicieni și alte categorii de persoane care susțin această poziție. După cum menționează istoricul Gheorghe Cojocaru, de la 1812 încoace „*acest rapt istoric a generat abordări și interpretări controversate în mediile politice, diplomatice, științifice, culturale și informaționale*”.

Astfel, această problemă, ce ține de trecutul istoric, a primit astăzi o conotație politică, etnică, lingvistică, ideologică dacă vreți, cu o largă și controversată gamă de opinii și aprecieri care aduce la disensiuni în societatea moldovenească, la împărțirea societății pe criterii etnice.

Lucrarea de față este o prezentare privind trecutul spațiului românesc dintre Prut și Nistru, o încercare să readucem în memoria noastră împrejurările în care Basarabia a fost ruptă de la Moldova. Noi reieșim din valabilitatea unui principiu fundamental: *Drepturile trebuie afirmate permanent și pretutindeni, în caz contrar ele se sting!*

Anexarea Basarabiei în 1812 a fost rezultatul unor noi raporturi de forțe care s-au creat către sfârșitul sec. al XVII-lea în Europa de Sud-Est și care au influențat hotărâtor evoluția Țărilor Române. Spațiul românesc, aflat într-o zonă strategică unde se ciocneau interesele geopolitice ale Marilor puteri, care concureau la moștenirea posesiunilor otomane, a devenit arena de confruntări militare, rezultatul cărora a fost cotropirea și anexarea de către forțele străine a unor teritorii românești.

Imperiul Otoman devenise „omul bolnav al Europei”, nu mai putea stăpâni imensele teritorii și popoare creștine pe care le cucerise începând din secolul al XIV-lea. Cauzele erau propriile slăbiciuni interne, criza profundă a societății otomane, dorința de emancipare a popoarelor, precum și disputele dintre marile puteri pentru preluarea moștenirii sultanilor. *Imperiul Habsburgic*, care încerca să profite de slăbiciunea otomanilor, considera că numai stăpânirea Țărilor Române, și în primul rând a Munteniei, i-ar deschide larg drumul spre Constantinopol. În același timp *Rusia*, începând cu secolul al XVIII-lea, se implică și ea vizibil în viața popoarelor ortodoxe din această parte a Europei (începând din 1711, când trupele rusești și-au făcut pentru prima dată apariția pe pământul românesc și până în 1944, acestea au invadat teritoriile românești de 12 ori).

Pe parcursul a mai bine de două secole Țările Române au fost teatru de război între armatele a trei imperii: otoman, habsburgic și țarist. Aceste mari puteri se confruntau pentru rezolvarea **Problemei orientale** – chestiune internațională, care includea un set de probleme de caracter geopolitic de la sfârșitul sec. al XVII-lea – începutul sec. al XIX-lea privind posesiunile europene ale Turciei, controlul asupra strâmtorilor Mării Negre și lupta de eliberare națională a popoarelor sud-est europene. Fiind o problemă a echilibrului european, ea capătă contururi diplomatice bine definite în timpul negocierilor *Păcii de la Karlowitz* (1699). Pe fundalul de recul al Imperiului Otoman, Austria devine și o putere balcanică, iar Rusia țarului Petru I – o putere europeană. Concomitent cu creșterea influenței Rusiei și Austriei, Anglia și Franța vor opta pentru menținerea Imperiului Otoman, transformând *Problema orientală* într-o chestiune strategică fundamentală a echilibrului european în cadrul căreia Principatele Române au avut un rol important. Teritoriul românesc, situat la limita contactului dintre Marile Puteri, va deveni teatru de confruntare între concurenți și obiect de compensare. De această confruntare țin rapturile teritoriale și pierderile umane și materiale suferite de Țările Române (inclusiv și geneza *Problemei basarabene* la 1812).

Numărul războaielor, care s-au derulat pe parcursul a circa 100 de ani, de la 1710 și până la 1812, între Turcia, de o parte, Rusia și Austria, de altă parte (acționând separat sau în alianță), se ridică până la șase, având o durată de aproape 24 de ani și cu o mare parte a operațiunilor militare desfășurate pe teritoriile Moldovei și Țării Românești.

Războaiele din secolul al XVIII-lea: *1710-1713, 1716-1718, 1735-1739, 1768-1774, 1787-1791*, purtate de Rusia și Austria pe teritoriul Țărilor Române, urmăreau scopul instaurării dominației lor aici, prin eliminarea suzeranității otomane. Pe parcursul acestor războaie Principatele erau tratate drept *obiect*, și nu *subiecte* ale relațiilor internaționale. Soarta lor urma să fie determinată de către Marile puteri rivale. Această situație a *Problemei românești* a perpetuat și în secolul următor.

Astfel, politica expansionistă de anexări teritoriale promovată de Marile puteri în Europa de Sud-Est, caracteristică pentru sec. al XVIII-lea, a fost continuată și în sec. al XIX-lea. Rusia, continuându-și expansiunea în direcția strâmtorilor turcești, dorește să-și impună protectoratul asupra Moldovei, Țării Românești și teritoriilor locuite de slavi și greci în Balcani. Totodată, la cumpăna secolelor XVIII-XIX intervine un factor nou

– ascensiunea Franței și implicarea ei în rezolvarea *Problemei orientale*. Politica tradițională franceză de susținere a Porții este schimbată prin acțiuni îndreptate spre dezintegrarea Imperiului Otoman în Orientul Apropiat și în bazinul Mării Mediterane. Această situație a declanșat o reorientare a diplomației otomane spre o alianță cu fostul său inamic tradițional – Rusia. La 3 ianuarie 1799 este semnat *acordul de alianță ruso-turc*. Prin acest act, Poarta permitea flotei militare ruse să treacă prin strâmtoarele Bosfor și Dardanele în Marea Mediterană, iar Marea Neagră este declarată închisă, interzicându-se navigarea în ea a vaselor unei terțe părți. Tratatul prevedea acordarea ajutorului militar de către Rusia Imperiului Otoman în caz de o eventuală intervenție a Franței împotriva lui.

Guvernul țarist a folosit noua conjunctură politică pentru a-și consolida influența în sud-estul Europei și în special în Principatele Române. Țarul *Alexandru I* (1801-1825) a inițiat, în vara anului 1802, negocieri cu Poarta otomană privind drepturile și privilegiile Țărilor Române. Aceste negocieri s-au soldat cu promulgarea de către sultan a două *hatti-șerifuri* – unul pentru Moldova (19 septembrie 1802) și altul pentru Țara Românească (29 septembrie 1802). Prin aceste documente se reconfirmau și se extindeau privilegiile acordate Principatelor Române în perioada precedentă și se stabilea termenul de domnie a domnilor la 7 ani. În acest răstimp, domnii puteau fi destituiți numai cu consimțământul Rusiei și numai în cazul dacă au săvârșit crime grave. Conform *hatti-șerifurilor* din 1802, Rusia și-a întărit considerabil pozițiile în principate, căpătând și posibilitatea de a promova la domnie persoane devotate ei (domnii Constantin Ipsilanti și Alexandru Moruzi). Astfel Principatele Române sunt plasate sub dublu protectorat: al Imperiului Otoman și al Rusiei.

„*Prietenia*” ruso-turcă a durat până în anul 1806. Între timp, împăratul Franței Napoleon I Bonaparte (1804-1815) în scopul de a contracara influența crescândă a Rusiei în sud-estul Europei, intervine cu provocări la Poartă împotriva țarismului rus. Diplomația franceză depunea eforturi pentru obținerea bunăvoinței Turciei și a inițiat un nou război ruso-turc. Sebastian, trimisul Franței la Istanbul, bucurându-se de mare influență la curtea sultanului, reușește să convingă Poarta să închidă strâmtoarele Bosfor și Dardanele pentru vasele militare ruse. La insistența Franței, la 12 august 1806, sultanul Selim al III-lea, încalcând *hatti-șeriful*, îi destituie pe domnii principatelor, adepți ai Rusiei, înlocuindu-i cu domni francofili (Alexandru Suțu și Scarlat Callimachi).

Acest fapt servește pentru Rusia drept pretext de intervenție militară în Țările Române. Motivul adevărat însă a fost altul – răspândirea influenței rusești asupra tuturor popoarelor creștine din Imperiul Otoman și zădărnicierea influenței franceze la Constantinopol.

La 10 noiembrie 1806, fără a declara război, armata rusă sun conducerea generalului Michelson trece Nistrul și pătrunde pe teritoriul Moldovei, atacând prin surprindere cetatea Hotin. Într-un timp scurt, practic fără lupte, trupele ruse au ocupat Principatele Române. Drept urmare, la 24 decembrie 1806 Poarta a declarat război Rusiei.

La această etapă țarul afirma că nu urmărește anexiuni teritoriale și că ocuparea militară a principatelor este temporară. Rusia intenționa să susțină formarea, prin

unirea Moldovei și Țării Românești, a unui stat „tampon” între imperiile habsburgic, rus și otoman. În fruntea ambelor principate a fost instalat Constantin Ipsilanti. Acesta însă se lovește de opoziția boierilor, iar mai apoi și de suspiciunea autorităților rusești.

Noua orientare în relațiile ruso-franceze, intervenită în 1807, a deschis o nouă etapă în politica țarismului rus față de Principate. În iulie 1807 la Tilsit între Napoleon și Alexandru I a fost încheiat un *tratat de alianță ruso-francez*, care fixa un nou raport de forțe în Europa. Rusia revine la politica de divizare a Imperiului Otoman, declarându-și intenția de a anexa Moldova și Țara Românească.

Ca urmare a acordului de la Tilsit, la 12 august 1807, la Slobozia, prin medierea Franței, a fost semnat un *armistițiu* între Rusia și Turcia. El prevedea încetarea operațiunilor militare și evacuarea armatelor otomane și ruse din Principate. Rusia, însă, hotărâtă să-și stabilească frontiera pe linia Dunării, a târăgănat îndeplinirea acestor stipulații, declarând teritoriile cucerite supuse jurisdicției sale. Guvernul de la Petersburg îl destituie definitiv pe Constantin Ipsilanti (17 februarie 1808), iar în fruntea principatelor, ca și în războaiele precedente, impune Divanuri prezidate de generali ruși, mai întâi Kușnikov, care se instalează la Iași împreună cu funcționarii ruși, apoi Krasno-Milașevici.

În același timp, prin intermediul ambasadorului său la Paris – contele Tolstoi – Alexandru I insistă la consimțământul lui Napoleon de a anexa Moldova și Țara Românească. Împăratul Franței nu se grăbea să soluționeze *Problema orientală* în favoarea Rusiei prin cedarea Principatelor, dar între timp, insuccesul din Spania și pericolul unui război cu Austria l-au determinat să fie mai conciliant cu Rusia.

La 30 septembrie 1808 la Erfurt, în urma întrevederilor dintre Napoleon I și Alexandru I, a fost semnată *Convenția secretă de alianță* între Rusia și Franța. Conform acordului atins, Franța renunța la rolul de mediator în soluționarea litigiului ruso-turc și recunoștea dreptul Rusiei la anexarea Principatelor Române, precum și a Bulgariei până la munții Balcani (cât și a Finlandei); Franța urma să primească Albania, Tesalia, Moreea și acceptarea de către Alexandru I a dominației franceze în Spania; Austriei îi revenea Bosnia și Serbia. Astfel, Marile puteri – Franța și Rusia – împărțeau Europa în *sfere de influență*.

De întărirea pozițiilor Rusiei în Orient erau nemulțumite Austria și Anglia. Ultima a semnat o alianță militară cu Turcia și a introdus flota în strâmtoarele Bosfor și Dardanele. Aceasta a zădărnicit tratativele de pace ruso-turce. Poarta otomană, având sprijinul celor două mari puteri, s-a opus cedării principatelor. În martie 1809 armistițiul de la Slobozia a fost încălcat. Operațiile militare dintre Rusia și Turcia au fost reluate. Rușii imediat au ocupat Ismailul, apoi în sudul Dunării, în 1810, cuceresc Turtucaia, Bazargicul și Silistra. La 15 aprilie 1810 ei au declarat oficial încorporarea Principatelor Române. Pentru țarismul rus problema era ca și rezolvată. Într-un comunicat din 19 aprilie 1810 a ministrului american la Petersburg J.Q.Adams (viitorul președinte) se spunea: „*Împăratul Alexandru dorește foarte mult terminarea acestui război, dar, la încheierea păcii, consideră indispensabil să obțină întreaga suveranitate asupra provinciilor Moldova și Valahia*”. La 31 iulie același an J.Q.Adams arată „*Valahia și Moldova, după cum putem observa din extrasele gazetelor rusești, sunt deja anexate la Imperiul Rus*”. Într-o afirmație a contelui

Rumeanțev din 20 iulie 1810 se spune: „*M.S. Împăratul, considerând Moldova și Valahia ca provincii ale imperiului său, și care, prin urmare, vor fi administrate cu legile imperiului său, a hotărât să suprimă în aceste teritorii executarea drepturilor ce sunt practicate numai în Turcia (...) orice individ născut în aceste provincii nu trebuie să fie considerat altfel decât un supus rus*”. Deci, pentru țarismul rus anexarea Principatelor Române era ca și un fapt împlinit.

Totodată, către mijlocul anului 1811 se înrăutățesc considerabil relațiile ruso-franceze. Conform înțelegerii cu Napoleon, Alexandru I declară război Austriei, împotriva căreia lupta Franța. Dar de fapt armata rusă practic nu întreprindea nimic împotriva austrieilor. Din acest moment relațiile ruso-franceze au început să se răcească și au ajuns la o rupere definitivă către luna august 1811.

Napoleon se pregătea de campania militară spre răsărit și intenționa să folosească Imperiul Otoman în calitate de aliat împotriva Rusiei, silindu-l să continue războiul. Guvernul țarist, la rândul său, dorea cât mai repede să semneze pacea cu Turcia, pentru a transfera armatele la hotarele de nord-vest, împotriva lui Napoleon. Tratatul de pace însă, era conceput de Rusia doar de pe pozițiile puterii învingătoare cu însemnate achiziții teritoriale. De aceea, țarul Alexandru I, fiind nemulțumit de cel deal doilea comandant al armatei dunărene, generalul Bagration, îl înlocuiește cu bătrânul și experimentatul general-feldmareșal *M.I.Kutuzov* (1745-1813). Acestuia i s-a pus sarcina să forțeze distrugerea militară a turcilor și să-i așeze la masa de tratative.

Sosind la Dunăre, noul comandant reia ofensiva și reuși, în a doua jumătate a anului 1811, să răstoarne raportul de forțe în favoarea Rusiei. Cu trupe numeric inferioare, în bătălia de la *Rusciuk* (22 iunie / 4 iulie 1811), rușii înfrâng armata turcă condusă de vizirul Ahmed, ulterior încercuind trupele otomane în lagărul lor de la *Slobozia*, de pe malul stâng al Dunării. La 23 noiembrie 1811 otomanii au capitulat. Poarta a acceptat reluarea negocierilor.

În *toamna anului 1811* (19 octombrie – 21 noiembrie) la *Giurgiu* s-au început tratativele de pace între Rusia și Turcia, care în faza inițială n-au dat nici un rezultat. Kutuzov cerea instaurarea hotarului pe Dunăre, cu care turcii nu erau de acord. Franța, care se pregătea de război cu Rusia, exercita presiuni asupra Porții să nu cedeze Rusiei. Marile puteri ale Europei încercau să atragă Imperiul Otoman de partea lor în ajunul războiului franco-rus (iunie 1812).

În aceste condiții internaționale complicate, comandantul suprem al armatei ruse, primind noi instrucțiuni din Petersburg, cere de la Poartă doar Moldova, apoi cedează și cere doar o parte a Moldovei, cu instaurarea graniței pe râul Siret. Imperiul Otoman nu mai era în stare din punct de vedere militar să continue războiul, dar profitând de divergențele ruso-franceze se străduia cât mai mult să târăgăneze tratativele pentru a obține mai puține pierderi teritoriale. La 21 noiembrie 1811 turcii declară că cedează teritoriul doar până la Prut. Marele vizir Laz Ahmed Pașa, la cererea lui Kutuzov de a accepta hotarul pe Siret, i-a ripostat, declarând: „*Vă dau Prutul, nimic mai mult! Prutul ori războiul!*”. După aceasta negocierile de la Giurgiu s-au întrerupt.

Deoarece războiul cu Napoleon devenea inevitabil (marea armată franceză se concentra pe râul Neman, la nord-vestul Imperiului Rus) țarismul se grăbea să încheie cât mai curând pace cu turcii. În acest scop, în primăvara anului 1812, Kutuzov

întreprinde câteva operații militare reușite împotriva otomanilor. Mai multe detașamente rusești trec Dunărea, creând astfel impresia că pornesc spre capitala Turciei. Poarta a fost nevoită să ceară pace.

În rezultatul a 19 conferințe ruso-otomane, părțile beligerante au ajuns la înțelegere: hotarul se stabilea pe râul Prut. Tratatul a fost semnat la **16 (28) mai 1812 la București**, de către Galib Effendi și generalul-feldmareșal rus M.I.Kutuzov. Acest tratat a fost ratificat de Alexandru I la 11 (23) iunie 1812 la Vilno, doar cu o singură zi înainte de năvălirea lui Napoleon.

Tratatul de pace ruso-turc includea **16** articole de bază, dintre care articolele **4 și 5** vizau în modul cel mai direct soarta Principatului Moldovei, care a fost hotărâtă de Rusia și Turcia fără a lua în considerație doleanțele populației. Astfel, articolul 4 stipulează: „Primul articol al tratatelor prealabile, semnat deja, prevede ca Prutul, care intră în Moldova și se varsă în Dunăre, până la gura Chilia și până la mare, să fie hotarul dintre cele două imperii”.

Guvernul țarist, fiind presat de pericolul iminent al conflictului militar cu Franța, de opunerea Marilor puteri occidentale și de rezistența diplomației otomane și-a redus substanțial pretențiile teritoriale. Astfel, dacă inițial a cerut ambele *Principate*, după care a insistat asupra *Principatului Moldovei*, mai apoi a pretins la *Moldova până la Siret*, ca în final să se limiteze la *Moldova dintre Prut și Nistru*. Conform instrucțiunilor secrete pe care generalul Kutuzov le-a primit de la Alexandru I, „în cel mai rău caz, Prutul va fi acceptat ca frontieră”. După cum a menționat istoricul Casso: „Rusia a fost nevoită să caute acum (la tratativele de la București = n.n.) nu echivalentul sacrificiilor depuse, ci măcar mângâierea pentru visurile ei nerealizate și speranțele pierdute”.

Astfel, țarismul rus și-a realizat la 1812 doar parțial planurile, „mulțumindu-se” cu partea din Moldova cuprinsă între Prut și Nistru, impropriu numită de noii stăpâni – *Basarabia* (numele istoric doar al părții de sud a Moldovei, dintre Dunăre și Nistru). Conform unor opinii, termenul *Basarabia* este legat de stăpânirea de către domnii munteni – *Basarabii* – a unei fâșii de pământ la nord de Dunăre (lângă portul Chilia).

Tratatul de pace de la București, încheiat în favoarea rușilor a fost un act de trădare a intereselor românilor din partea Turciei protectoare. El încălca practica internațională și normele de drept existente la moment. Imperiul otoman ceda ținuturi care nu-i aparțineau și care făceau parte dintr-un stat vasal, dar autonom, cu care imperiul avea un tratat care garanta frontierele de atunci.

Această hăcuire a teritoriului Țării Moldovei, care a adus atâta tristețe și îndurerare în sufletele mai multor generații de moldoveni a fost apreciată de țarul Alexandru I, în manifestul din 5 august 1812, în felul următor: „Această pace, dăruită nouă de Dumnezeu, a adus Imperiului Rus câștiguri însemnate, încorporând în hotarul său un teritoriu roditor și cu populație numeroasă (...), cuprinzând renumitele cetăți Hotin, Bender, Chilia, Ismail, Akkerman și multe alte orașe negustorești. Asemenea câștiguri mari, dăruite Patriei de această pace îmbucurătoare, aduc inimii Noastre o nespusă plăcere”.

Marele istoric Nicolae Iorga aprecia în felul următor rezultatele păcii de la București: „Prin tratatul de la 28 mai (stil nou) 1812 turcii cedau, fără să cunoască

măcar limitele exacte, un teritoriu care nu le aparținea și care făcea parte dintr-o țară a cărei integritate teritorială se angajaseră s-o respecte”.

Ocuparea Basarabiei de către Rusia țaristă a fost ilegală, nelegitimă și nelocală. Ea a fost săvârșită prin încălcarea principiilor elementare ale dreptului internațional

În „*Note despre români*”, Karl Marx evocă trecerea Basarabiei la Rusia în 1812 ca încălcare a statutului Moldovei de către Imperiul Otoman: „*Turcia nu putea ceda ce nu-i aparținea, deoarece Poarta Otomană nu a fost niciodată stăpână peste Țările Române. Acest fapt s-a confirmat în timpul tratatului de la Karlowitz, când Poarta, presată de polonezi să cedeze Moldova, a răspuns că nu are dreptul să facă această cedare teritorială neavând drept de suzeranitate*”. La rândul său, Fr. Engels, în lucrarea „*Politica externă a țarismului rus*”, considera: „*Dacă pentru cuceririle Ecaterinei șovinismul rus găsisse unele pretexte – nu vreau să spun justificare, ci scuză – pentru cuceririle lui Alexandru I, nici vorbă nu putea fi de așa ceva. Finlanda este finlandeză și suedeză, Basarabia este românească, iar Polonia Concesului – poloneză. Aici nu poate fi vorba de unirea unor neamuri înrudite, risipite, care poartă nume de ruși; aici avem de-a face pur și simplu cu o cucerire prin forță a unor teritorii străine, pur și simplu cu un jaf*”.

Astfel, promovând o politică expansionistă agresivă în sud-estul Europei, Imperiul Rus a reușit la 1812 să-și strămute hotarul pe Prut și gurile Dunării, anexând un teritoriu străin lui din punct de vedere etnic, istoric, geografic, politic și cultural.

Moldova Orientală, cu 44.422 km² și aproximativ 500 000 de locuitori, este transformată în oblastia (regiune) Basarabia. Răpirea teritoriului Moldovei dintre Prut, Nistru și Marea Neagră a avut un șir de **consecințe** de ordin: istoric, economic, politic, social, demografic, lingvistic, cultural etc.

Efectele anexării din 1812:

- Dezmembrarea Țării Moldovei, scindarea în jumătate, deoarece teritoriul anexat (48%) era cu 7.400 km² mai mare decât cel rămas sub oblăduirea domnului Moldovei (41%). Bucovina anexată la Habsburgi la 1775 alcătuiă 11% din suprafața Principatului.

Spațiul Moldovei dintre Prut și Nistru, răpit de Rusia țaristă, număra cinci cetăți întărite: Hotin, Bender (Tighina), Ismail, Chilia, Akkerman (Cetatea Albă), la care se mai adăuga și vechea cetate a Sorociei, 17 orașe și târguri, 683 sate. Referitor la numărul populației din teritoriul pruto-nistrean la timpul anexării, aceasta rămâne a fi o problemă discutabilă în istoriografie, deși datele statistice ruse indică cifra de cca 300-340 mii de oameni, altele de cca 500 mii.

- Odată cu dezmembrarea țării au fost divizate familiile și proprietățile, destrămată piața economică unică și integritatea acestui teritoriu cu restul spațiului românesc. Întreruperea bruscă a relațiilor comerciale cu piețele din vest a dus la degradarea economică a Basarabiei.

- Ca un răspuns raptului de la 1812 a fost exodul populației românești în Moldova de peste Prut. Acest exod este confirmat într-o scrisoare a mitropolitului Gavriil Bănulescu Bodoni, care menționa că după 28 mai 1812 „*s-a neliniștit aproape întregul popor (din Basarabia – n.n.), care pleca din această provincie, alipită la*

Rusia, în Moldova de peste Prut...”. Astfel, din Basarabia au emigrat, doar până la 1815, mai mult de 5.000 de familii de băștinași, aceasta fiind o formă firească de protest față de politica anexionistă a Rusiei.

- Cel mai grav a fost izolarea românilor basarabeni pentru o perioadă de 106 ani de restul neamului românesc, excluderea lor din circuitul vieții naționale firești. Această izolare a fost urmată de efortul depus de regimul de ocupație pentru înstrăinarea acestui teritoriu prin deznaționalizarea și rusificarea populației băștinașe.

- La scurt timp după anexarea Basarabiei a demarat politica de colonizare a acestui teritoriu. Colonizarea Basarabiei s-a efectuat sub lozincă valorificării acestor pământuri „libere”. Ademeniți cu promisiuni tentante de către țarism, din teritoriile de la sud de Dunăre au venit zeci de mii de persoane de etnie bulgară și găgăuză; din guberniile centrale ale Rusiei și Ucrainei, de pe pământurile moșierilor, au început să vină în număr mare țărani șerbi fugari. Nefiind satisfăcută de colonizarea stihinică autoritățile ruse au recurs la colonizarea organizată. În 1823, la propunerea contelui Voronțov, din guberniile centrale ale Rusiei au fost strămutați în Basarabia peste 20 de mii de țărani de stat. A fost inițiată și susținută de guvernul țarist și așezarea în ținut a coloniștilor germani, evrei, francezi, elvețieni, greci, sârbi, polonezi ș.a. După 1812 țarismul a transferat în sudul Basarabiei sute de familii de cazaci. Au fost întemeiate 10 stanițe de cazaci, din care s-a format așa-numita „oastea căzăcească de pe Dunăre”.

Geneza problemei basarabene. Tratatul de pace de la București din 16 (28) mai 1812 a fost un compromis în procesul de rezolvare a crizei *Problemei orientale*. În conjunctura internațională complicată acest compromis a fost realizat pe contul Moldovei. Aceasta a generat în cadrul *Problemei orientale* o nouă problemă – *Problema Basarabiei*.

Esența noii Probleme constă în anexarea teritoriului Moldovei dintre Prut și Nistru la Imperiul Rus. Acest act s-a produs în urma tacticii diplomatice otomane, care a exploatat la maximum încordarea raporturilor franco-ruse, pentru a ceda cât mai puțin și tacticii diplomației ruse, care a optat pentru cucerirea unor noi teritorii, dar și pentru a elibera armata sa de la Dunăre. Corelația acestor tactici a fost un *compromis*, în rezultatul căruia Țara Moldovei a fost scindată în două. Deși țarismul rus și-a realizat planurile parțial, el a reușit totuși să încorporeze un teritoriu, mai mare decât cel rămas în componența Țării Moldovei și să capete ieșire la gurile Dunării.

Problema Basarabiei, ulterior, pe parcursul secolelor XIX-XX, încă nu o singură dată se va plasa în centrul atenției opiniei mondiale. Astfel, ea a fost lansată din nou în urma slăbirii Imperiului țarist în războiul din Crimeea (1853-1856). Puterile europene, la Congresul de Pace de la Paris din 30 martie 1856, i-au impus Rusiei obligația să retrocedeze Moldovei trei județe din sudul Basarabiei – Cahul, Ismail și Bolgrad. Prin Pacea de la Berlin din 1878 Rusia a reușit să reanexeze acest teritoriu, încorporându-l în gubernia Basarabia. La 27 martie 1918, prin hotărârea Sfatului Țării, Basarabia s-a unit cu România. În anii 20-30 ai sec. al XX-lea Problema Basarabiei a fost în centrul disputelor politice dintre diplomația română și cea sovietică.

Generalizând cele expuse, conchidem că în condițiile războaielor ruso-austro-turce din sec. al XVIII-lea – începutul sec. al XIX-lea, soarta Principatelor Române a fost pusă totalmente la discreția *Marilor puteri* care disputau *Problema orientală*,

generându-se, totodată, la 1812, o nouă problemă internațională – *Problema Basarabiei*. Beneficiari în aceste războaie au fost Austria și Rusia, teritoriile cărora au cunoscut creșteri substanțiale. Principatele Române s-au ales cu trunchieri de teritorii, pierderi materiale și suferințe omenești. În Moldova și Țara Românească au fost lichidate domniile pământene și s-au instaurat regimuri fanariote. Transilvania, Banatul și Bucovina, corespunzător în 1699, 1718, 1775 au fost anexate la Austria și acolo a fost instaurat regimul habsburgic. Spațiul dintre Nistru și Prut, numit apoi Basarabia, a fost anexat de Rusia, la 1812, și aici s-a instaurat regimul țarist.

Bibliografie

1. *Istoria românilor. Chișinău, Civitas, 1999.*
2. **Ciobanu Șt.** *BASARABIA (populația, istoria, cultura). Chișinău, Știința, 1992.*
3. **Ciobanu Șt.** *Basarabia. Chișinău, Universitas, 1993.*
4. **Xenopol A.D.** *Cum s-a răpit basarabia în 1812. Patrimoniul, 1990, nr. 1*
5. **Nouzille J.** *Moldova istoria tragică a unei regiuni europene. Chișinău, Editura Prut Internațional, 2005.*
6. **Dr Pop. I.** *Basarabia din nou la răscruce. București, Editura DEMIURG, 1995.*
7. **Nistor I.** *Istoria Basarabiei. Chișinău, Cartea moldovenească, 1991.*
8. **Boldur A.** *Istoria Basarabiei. București, 1992.*
9. **Bruhîs M.** *Rusia, România și Basarabia: (1812, 1918, 1924). Chișinău, Universitas, 1992.*
10. **Moraru A.** *Istoria românilor. Basarabia și Transnistria (1812-1993). Chișinău, Universul, 1995.*
11. **Poștarencu D.** *O istorie a Basarabiei în date și documente (1812-1940). Chișinău, CARTIER, 1998.*
12. **Scurtu I.** (coordonator). *Istoria Basarabiei de la începuturi până la 1998. București, Editura SEMNE, 1998.*
13. *Basarabia și basarabenii. Chișinău, 1991.*
14. *Istoria românilor (coordonatori: Ion Agrigoroaiei, Ion Toderașcu). Iași, 1996.*
15. **Iorga N.** *Neamul românesc în Basarabia. București, Editura Fundației culturale române, 1995.*
16. **Constantin I.** *România, Marile Puteri și problema Basarabiei. București, Editura enciclopedică, 1995.*
17. **Pop I.-A.** *Istoria românilor. Chișinău, 2010.*
18. **Mischevca V.** *Moldova în politica Marilor puteri la începutul secolului al XIX-lea. Chișinău, Civitas, 1999.*
19. **Cernovodeanu P.** *De dragul păcii, Rusia nu va restitui nimic, Magazin istoric, București, 1991, nr. 5.*
20. *Conferința “Basarabia – 1812. Problemă națională, implicații internaționale”, Chișinău-Iași, 14-16 mai 2012. Materiale.*